

עת"א 680/03/16 - היועץ המשפטי לממשלה נגד ועדת השחרורים בגוש מרכז, בנימין נחום יאיר ריכטר

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 680-03-16 היועץ המשפטי לממשלה נ' ריכטר

לפני: כב' הנשיא אברהם טל - אב"ד

כב' השופטת דנה מרשק מרום

כב' השופט ד"ר שמואל בורנשטין

היועץ המשפטי לממשלה

העותר

נגד

המשיבים

1. ועדת השחרורים בגוש מרכז

2. בנימין נחום יאיר ריכטר

פסק דין

1. המשיב מרצה 42 חודשי מאסר בפועל בגין הצתה והשחתת פני מקרקעין מתוך מניע גזעני או עוינות כלפי הציבור והפרת הוראה חוקית נושא ת"פ **6718-09-15** (בימ"ש מחוזי מרכז), איומים ותקיפה ממניע גזעני או עוינות כלפי הציבור והפרת הוראה חוקית נושא ת"פ 15485-05-13 (בימ"ש השלום בכפר סבא).

2. ביום 24/2/15 החליטה המשיבה 1 (להלן: "**הוועדה**") לשחרר את המשיב על תנאי בתנאים המפורטים בסיפא החלטתה, לרבות עמידה בתוכנית רש"א שהוצגה בפניה ובפנינו ו"מעצר בית" לילי.

החלטה זו היא נושא העתירה שבפנינו.

החלטת הוועדה נושא העתירה

1. הוועדה הביאה בפתח החלטתה את עובדות המקרים נושא מאסרו של המשיב.

2. בעניינו של המשיב גובשה תוכנית רש"א, שיש בה מרכיב טיפולי בקבוצה פסיכו-חינוכית וטיפול פרטני פסיכו-סוציאלי אצל רכזת רש"א.

3. הוועדה התלבטה בשאלה אם המשיב זנח את הקו האידיאולוגי שגרם לו לפעול כפי שפעל.
4. הוועדה עיינה בדו"ח הסוציאלי מיום 16/11/15 לפיו המשיב מודה בעבירה ומתחרט על פגיעתו בקורבנות חפים מפשע. הוא לוקח אחריות על מעשיו, מצטער שפעל באלימות כלפי בני מיעוטים, תיאר כי פעל מתוך כעס וכאב על פגיעה בקורבנות יהודים וכנראה גם כדי למשוך תשומת לב של חבריו. לדבריו, הוא לא היה חוזר על מעשיו, מבין שטעה וגרם נזק לסביבה ולמשפחה ולא היה צריך לקחת את החוק לידיו.
- גורמי הטיפול התרשמו שהמשיב מתחרט על מעשיו, מבין את התנהגותו השגויה ועבר טיפול משמעותי במאסרו, שמיתן את דעותיו ביחס לפעילות אלימה על רקע אידיאולוגי.
- גורמי הטיפול העריכו שיש בהמשך הרצף הטיפולי שבו החל המשיב במאסר בטיפול בקהילה במסגרת רש"א כדי לאיין את מסוכנותו בעתיד.
5. המשיב אמר, בתשובה לשאלת חברי הוועדה, שהוא שינה לחלוטין את האידיאולוגיה שלו ומבין את הפסול במעשיו.
6. אין לחובת המשיב עבירות משמעת בכלא.
7. הוועדה הביאה בחשבון את עמדת גורמי הטיפול בכלא וגורמי רש"א, שהכינו תוכנית שיקום שיש בה, לכאורה, לתת מעטפת שיקומית הולמת שעונה על צרכי השיקום של המשיב.

נימוקי העתירה

1. הוועדה לא נתנה דעתה לכך שהמשיב מסוכן לציבור ולא ערכה את האיזון שמתחייב מכך שביצע את מעשיו בגין תפיסה אידיאולוגית, אותה לא זנח.
2. הוועדה לא ייחסה די משקל לנסיבות מעשיו של המשיב בגין שני אישומים של עבירות אלימות ממניע גזעני וממסוכנותו הגבוהה של המשיב לנוכח מאפייני מעשיו.
3. הוועדה התעלמה מכך שמדובר בשני אירועים, שקיים קו מחבר ביניהם, שבהשתתפותו בהם הורשע המשיב, המלמדים על כך שהוא מחזיק בתפיסת עולם גזענית, מגובשת ועקבית.

4. הוועדה הורתה על שחרור המשיב למרות שטרם יצא לחופשות ולא ניתן היה לבחון את מסוכנותו מחוץ לכלא.
5. הוועדה התעלמה מכך שהמשיב התכחש בדבריו בפניה למניע האידיאולוגי שגרם למעשיו וטען שפעל בגלל בלבול ובעיות נפשיות ומתוך כאב וכעס על פגיעה בקורבנות יהודים וכדי למשוך תשומת לב של חבריו.
6. בתוכנית רש"א אין מענה הולם לגורמי הסיכון בגלל שהמשיב צפוי לחזור למקום מגוריו בזמן ביצוע העבירות ולסביבה החברתית ממנה הושפע, דבר שמהווה גורם סיכון עבור אסיר ביטחוני שפועל ממניע אידיאולוגי.
7. הוועדה התעלמה מהמצב הביטחוני ומהסיכון המוגבר שנובע מהמשיב.
8. מעשי המשיב חריגים בחומרתם ומעידים על מסוכנות המשיב.
- הוועדה שגתה כשלא ביקשה ראייה אובייקטיבית חד משמעית שתלמד על שינוי דרכו של המשיב.
9. מחוות דעת שב"כ עולה שלמשיב יש קשרים עם פעילים אלימים וקיצוניים וניתן ללמוד ממנה ומידיעות שב"ס שהמשיב לא זנח את האידיאולוגיה שבה החזיק.
10. הוועדה נתנה משקל יתר לדברי המשיב בפניה, במקום לתת משקל הולם למעשיו.
11. הוועדה העניקה משקל יתר לחוו"ד רש"א למרות שמשקלה קטן יותר ככל שהחלק מעונש המאסר שריצה האסיר גדול יותר והיא לא כוללת כלים כדי להתמודד עם הרקע האידיאולוגי למעשי המשיב.
12. במהלך הדיון בפנינו טענה ב"כ העותר שהוועדה לא התייחסה למניע האידיאולוגי שהיה ברקע מעשי המשיב ולחוות דעת שב"כ שמתייחסת לקשרי המשיב לפני המאסר ובמהלך מאסרו ולכוונותיו העתידיות. לטענתה, חרטתו של המשיב אינה כנה ולא עולה בקנה אחד עם הכתוב בחוו"ד שב"כ ובמידעים, מהם עולה שהמשיב לא מיתן את דעותיו.
- ב"כ העותר טענה שהמשיב שתק בחקירותיו בשב"כ, להבדיל משני שותפיו שהפלילו אותו, דבר שהעלה את מעמדו בקרב פעילי הימין הקיצוני.

תגובת ב"כ המשיב:

1. המשיב מרצה עונש מאסר ראשון, התנהגותו מצוינת ואין לו דו"חות משמעת. הוא עבר הליך טיפולי ורכש מקצוע של משגיח כשרות ולא יצא לחופשות בגלל קיומו של תיק מקביל ומעבר בין בתי סוהר.
2. המשיב מיצה את ההליך הטיפולי בשב"ס והוא מחויב לו.
גורמי הטיפול, שהעלו בשיחה עמו את שאלת מניעיו האידיאולוגיים, התרשמו ממנו באופן חיובי.
3. תוכנית רש"א היא מפורטת ורצינית וכוללת הליך טיפולי ועבודה.
המשיב חוזר לבית הוריו באלון מורה ולא למקום מגוריו בחוות גלעד, שם היה במהלך ביצוע העבירות.
4. המשיב לקח אחריות על מעשיו והודה בשני התיקים. העבירות לא חורגות בחומרתן. הוא עשה ככל יכולתו, בהתחשב בקושי בטיפול באסירים ביטחוניים.

דין והכרעה

1. תיאור נסיבות ביצוע המעשים נושא מאסרו של המשיב ברישא החלטת הוועדה נושא העתירה (עמ' 3 לפרוטוקול), וביתר הרחבה בכתבי האישום ובגזרי הדין שצורפו לעתירה, מלמד על מעשי אלימות פיזית ומילולית שביצע המשיב כלפי אדם ממוצא ערבי ובתו, שהמתינו לאוטובוס, וכלפי אזרחים ישראלים ערבים שעבדו במקום ועל הצתה מתוכננת של משאית ורכב של אדם נוסף ממוצא ערבי, שביצע יחד עם שני אחרים.
2. מעשים אלה של המשיב מלמדים על המסוכנות שנובעת ממנו.
כך הם פני הדברים במיוחד כאשר המעשים נעשו ממניעים אידיאולוגיים-גזעניים, שכן כפי שקבע כב' השופט אור בבג"צ 1920/00 חה"כ גלאון והיועמ"ש נ' ועדת השחרורים ואח', פד"י נ"ד(2) 313, 323-325:

"עבירות המבוצעות על רקע לאומני-אידיאולוגי עשויות, בנסיבות מסוימות, להיכנס לגדר זה של עבירות שנסיבות ביצוען עשויות כשלעצמן להצביע על מסוכנותו של האסיר. זאת משום שביצוע עבירה על רקע אידיאולוגי מלמד, במקרים רבים, על קו מחשבה מגובש העומד מאחוריהן, אם לא נזנח, להניב בנסיבות מתאימות בעתיד מעשים דומים לאלה שבוצעו על ידי האסיר בעבר".
כאשר מדובר בעבירה חמורה על רקע לאומני-אידיאולוגי, אין הכרח להביא ראיות שלפיה

מהווה האסיר סיכון לציבור במובן זה שיבצע עבירה מסוימת אם ישוחרר. כמו כן, אין חובה שיהיה מידע שלילי מתקופת המאסר על מנת להצביע על מסוכנות של אסיר. זאת ועוד, אין בהבעת חרטה בעלמא כדי להעיד בהכרח על שינוי בתפיסת העולם אשר עמדה ביסוד ביצוע עבירה חמורה, במיוחד בנסיבות שבהן אין המבצע נוטל אחריות על מעשיו".

3. הוועדה התחבטה לא מעט בשאלה אם המשיב זנח את הקו האידיאולוגי שעמד ברקע מעשיו החמורים נושא מאסרו, המלמדים על מסוכנותו, והגיעה למסקנה לפיה הוא זנח את הקו הנ"ל על סמך הכתוב בדו"ח גורמי הטיפול, שהוצג בפניה ובפניו, ועל סמך דברים שאמר המשיב לוועדה.

4. אף אנו, כמו הוועדה, עיינו בהתרשמות גורמי הטיפול, כפי שהובאה בדו"ח הסוציאלי מיום 8/2/16, שצורף כנספח ה' לעתירה כדלקמן:

"התרשמותה (של העו"ס - לא במקור) הייתה כי הוא מביע חרטה על מעשיו, מבין כי פגע ברכבים של ערבים חפים מפשע והמעשה האלים שעשה גרר אחריו אלימות ונזק גם מהצד השני.

בתאריך 20.10.2015 החל טיפול פרטני נוסף עם עו"ס האגף, לנוכח התהליך שהחל ושנראה כי הופסק בעיצומו. בשיחות משתף מעולמו הפנימי. ניכר כי מסוגל להבין ולהסביר את המניעים העומדים בבסיס עבירותיו, כגון: רצונו להוכיח גבריות ולחזק את האני העצמי החלש. כיום מבין כי מעשיו נבעו לא רק ממניעים אידיאולוגיים טהורים. נראה כי מפקיק תועלת מהטיפול הפרטני ומבין כיום כי חקירה עצמית מסייעת לו להבין כי מעשיו היו קשים והסבו נזק לעצמו ולסביבתו. ההתרשמות היא כי מדובר באסיר חיובי, שהפנים את חומרת מעשיו, מבין את חולשותיו ומבקש לטפל בהם".

5. מהדברים שאמר המשיב לעו"ס שטיפלה בו ומהתרשמותה מהם, לא עולה שהמשיב זנח את המניע האידיאולוגי שעמד מאחורי מעשיו החמורים נושא מאסרו.

דברי המשיב לוועדה, כפי שהובאו בעמ' 4 לפרוטוקול הדיון בוועדה, גם הם אינם מלמדים על זניחתו את הקו האידיאולוגי שהביא אותו לביצוע מעשיו נושא מאסרו, שכן המשיב אמנם דבריו שהוא שינה את דעותיו ולא רק מיתן אותם, אך הוסיף שבתקופת ביצוע העבירות היה בבלבול מאוד גדול והמניעים שלו היו רצונו להוכיח חוזק.

בסיפא דבריו אמנם אמר המשיב ש"עזב את הכיוון הזה לגמרי" אך לפני זה אמר שבשיחותיו עם העו"סית הוא הבין שמה שהניע אותו לעשות את העבירות "זה בעיות בנפש שלי".

6. כידוע, הנטל מוטל על כתפי האסיר להוכיח כי הוא ראוי לשחרור וכי הוא כבר אינו מסוכן. אנו סבורים כי כאשר עניין לנו באסיר שביצע את מעשיו על רקע אידאולוגי, ובמיוחד מעשים חמורים כדוגמת אלה שביצע המשיב, ולאור פוטנציאל המסוכנות הגבוהה העולה מהם, הוא נדרש לרמת הוכחה מוגברת שתתמוך באופן מובהק וברור בטענתו כי הוא זנח את דעותיו הקיצוניות והוא אינו מאמין עוד בהם. איננו סבורים כי המשיב עמד בנטל זה, וכי עלה בידו לשכנע שפיו וליבו שווים, ושלא נשקפת ממנו סכנה.
7. לאמור לעיל יש לצרף את מה שנכתב בחו"ד שב"כ ובמידעים החסויים של שב"ס (ראה מידעים 422, שהוא מהזמן האחרון יחסית, 460 ו-214) שבהם עיינה הוועדה, אך לא התייחסה לתוכנם.
8. מחו"ד שב"כ ומהמידעים עולה שלמשיב יש קשרים עם פעילים אלימים וקיצוניים מהשומרון, בקרבם הוא צבר מעמד ויש לו פוטנציאל ניכר לשוב לפעילות אלימה ולגרור אחריו צעירים לביצוע פעולות אלימות, כפי שעשה בהצתת כלי הרכב.
- לאור האמור, מתנגד שב"כ לשחרור המשיב, כאשר בפועל לא ניכר כל שינוי בעמדותיו הקיצוניות במצב הביטחוני הנוכחי.
9. מהאמור לעיל עולה שאין בתוכנית רש"א כדי להפיג את המסוכנות שנובעת מהמשיב, שכן היא לא כוללת טיפול בבעיית האלימות שגילה המשיב במעשיו נושא מאסרו ובמניע האידאולוגי שגרם לביצועם, שלא זכה לטיפול גם במהלך מאסרו.
10. משכך, איננו מקבלים את הערכת הוועדה בסיפא החלטתה לפיה יש בתוכנית רש"א, גם לכאורה, כדי לתת מעטפת שיקומית הולמת, שעונה על צרכי השיקום של המשיב.
11. עיון בהחלטת הוועדה מעלה שהיא לא הביאה במניין שיקוליה לחובת המשיב את העובדה שבכל מהלך מאסרו הממושך הוא לא יצא לחופשות ולא ניתן היה לבחון את מסוכנותו, ולו בטווח קצר של חופשה.
- הוועדה צריכה הייתה להביא שיקול זה במניין שיקוליה שכן יציאה לחופשה היא אחד התנאים לשחרור על תנאי, בהיותה מלמדת על התנהגות חיובית של האסיר בכלא ועל העדר מסוכנות לטווח קצר, במיוחד כאשר לפי תוכנית רש"א הוא אמור לחזור לבית הוריו באלון מורה ולהימצא בקרבת צעירים שבמחיצתם נמצא בתקופת ביצוע העבירות נושא מאסרו ושיש לו השפעה עליהם.
12. לאור כל האמור לעיל, הוועדה לא שקלה את כל השיקולים הראויים לצורך שחרורו של המשיב על תנאי והחלטתה, שחורגת ממתחם הסבירות, מצדיקה התערבות ערכאה שיפוטית.
13. אנו מקבלים את העתירה ומבטלים את שחרורו של המשיב על תנאי.

ניתן היום, ד' ניסן תשע"ו (12 אפריל 2016) במעמד ב"כ המשיב.

שמואל בורנשטיין, שופט

דנה מרשק מרום,
שופטת

אברהם טל, נשיא
אב"ד